

питаннями пропаганди, науки й культури; найнижчий – економічними питаннями. Робота в апараті ЦК була важливою сходинкою до майбутніх керівних посад в центральних органах партії. Наприкінці 1956 р. з-посеред 17-ти членів Політбюро й Секретаріату ЦК, 10 вийшли з виконавчої служби партії.

Список використаних джерел

1. Centrum władzy w Polsce 1948–1970 [red. A. Paczkowski]. – Warszawa: ISP PAN, 2003. – 306 s.
2. Dymek B. Pracownicy etatowi PZPR w latach 1948–1954 // Z pola walki. – 1983. – Nr.3–4.
3. Dzieje biurokracji na ziemiach polskich [pod. red. Artura Górnika]. – Radzyń Podlaski: Radzyńskie Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych: Radzyńskie Towarzystwo Naukowe (Libra), 2008. – 604 s.
4. Kłosiewicz W. Gdy wieje wiatr historii / Wiktor Kłosiewicz. – Warszawa, 1987.
5. Protokoły posiedzeń Biuro Politycznego KC PPR 1947–1948 [opr. A. Kochański]. – Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, 2002. – 360 s.
6. Protokoły posiedzeń Sekretariatu KC PPR 1945–1946 [opr. A. Kochański]. – Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, 2001. – 495 s.
7. Słownik biograficzny działaczy ruchu robotniczego [red. F. Tych; kom. red. Żanna Kormanowa]. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1985. – T.1. – 56 s.; 1987. – T.2. – 751 s.; Warszawa: Muzeum Niepodległości, 1992. – T.3. – 619 s.
8. Stenogram z odprawy pracowników politycznych KC PZPR w dnia 1 VII 1953 r. // AAN w Warszawie. KC PZPR. Sygn. 237/VII–3.
9. Sztumski J. Elity: ich miejsce i rola w społeczeństwie / Janusz Sztumski. – Katowice – Warszawa: Śląsk, 2003. – 181 s.
10. Teczka osobowa Jerzego Morawskiego // AAN. CK PZPR. Sygn. CK VII–1018.
11. Teczka osobowa Józefa Machno // AAN. BSK. Sygn. 237/XXIII–811.
12. Teczka osobowa Leona Kasmana // AAN. Centralna kartoteka PZPR. Sygn. CK 6009.
13. Teczka osobowa S. Szymanskiego // AAN. CK PZPR. Sygn. 7893.
14. Teczka osobowa Zofii Zemanek // AAN. CK PZPR. Sygn. CK 6497.

Shvab L. P., candidate of historical sciences, associate professor at the World History Department Lesya Ukrainka Eastern European National University (Ukraine, Lutsk), lesyashvab@gmail.com

Leading stuff in the executive apparatus of the Polish Workers' Party and the United Polish Workers' Party Central Committee (1944–1956)

The article is devoted to personalities, who were involved into apparatus of Central Committee of Polish Workers' Party and United Polish Workers' Party from August 1944 to November 1956. The age, sex, origin, education, biography of a personality is found out before one began to occupy the position in the apparatus of Communist-oriented Party. It is found out that most of them were young men from industrial pro-Russian environment with labour background. In the past, they were members of Polish Communist Party and in the years of The Second World War lived in the USSR.

Keywords: party apparatus, party functionary, Central Committee of Polish Workers' Party, Central Committee of Polish United Workers' Party.

Шваб Л. П., кандидат исторических наук, доцент кафедры всеобщей истории, Восточноевропейский национальный университет им. Леси Украинки (Украина, Луцк), lesyashvab@gmail.com

Руководящие кадры исполнительного аппарата Центрального комитета Польской рабочей партии и Польской объединенной рабочей партии (1944–1956)

Освещаются общие портреты лиц, участвующих в исполнительном аппарате Центрального Комитета Польской рабочей партии и Польской объединенной рабочей партии с сентября 1944 по ноябрь 1956 года. Исследуется возраст, пол, происхождение, образование, биография человека до занятия им руководящей должности в аппарате исполнительной власти. Было обнаружено, что большинство молодых людей происходили из районов промышленного рабочего класса, с подростковой территории, в прошлом – члены Коммунистической партии Польши, которые годы Второй мировой войны провели в СССР.

Ключевые слова: партийный аппарат, партийный функционер, Центральный комитет Польской рабочей партии, Центральный комитет Польской объединенной рабочей партии.

***

УДК 364.465–054.73(475)

Беззубенко А. В.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри
всесвітньої історії, Харківський національний
педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди
(Україна, Харків), alina-bezzubenko@ukr.net

НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛЬЩІ В СИСТЕМІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ (1989–2004 РР.)

Вивчено досвід діяльності неурядових організацій Республіки Польща у вирішенні проблем надання соціальної допомоги та медичного обслуговування у 1989–2004 рр. Зокрема, увага автора зосереджена на аналізі діяльності таких провідних організацій, як Польський Червоний Хрест, Польська Медична Місія, Польська Гуманітарна Акція, Фонд «Великий оркестр святкової допомоги», МОНАР. Визначено пріоритетні напрями діяльності даних організацій, методи та засоби реалізації їхніх основних статутних цілей. Традиційною основою для діяльності вище перелічених НУО була функція представництва і захисту інтересів соціальних груп, які потребували медичної та гуманітарної допомоги. Константується особлива користь участі організацій третього сектору у розробці і реалізації соціальних програм, адже саме вони мали прямий контакт із малозабезпеченими соціальними групами і можливість посилювати адресність соціальної допомоги.

Ключові слова: неурядова організація, соціальна допомога, гуманітарна діяльність, профілактика, медична просвіта, патронаж.

На початку 1990-х рр. уряд Польщі приділяв велику увагу запровадженню економічних перетворень в країні і значно в меншій мірі – системі медичного обслуговування та наданні соціальних послуг. Польща тривалий час спиралася на систему охорони здоров'я, що існувала в країні до 1989 р., характерною особливістю якої було фінансування з державного бюджету за наявності відрахувань громадян. Однак, низький рівень адаптованості до ринкових умов та скромні фінансові доходи польського населення знижували доступність ліків, якісного медичного обслуговування, отримання повноцінної соціальної допомоги, що значно збільшувало можливість соціальних ризиків серед населення. Спостерігалось хронічне недофінансування даної галузі, застаріла матеріальна база, відсутність фармацевтичних препаратів у лікарнях, низька заробітна плата працівників у соціальній сфері тощо. Згадані вище зміни посприяли до виникнення у Польщі неурядових організацій, які своїм головним завданням в статутній діяльності поставили вирішення назрілих проблем, надання соціальної допомоги та медичного обслуговування.

Дослідженню згаданої проблематики присвячено достатню кількість наукових праць. Польські НУО, що сприяли вирішенню тих чи інших соціальних проблем в країні у досліджуваній період, стали предметом вивчення в колективній монографії «Organizacje pozarządowe w społeczeństwie obywatelskim» [6], у дослідженнях Е. Лешь [4], Д. Базунь [1], М. Ціхоцької [3]. Динаміка кількості таких організацій, пріоритетні напрями соціальної допомоги вивчено у працях «Sfery działalności organizacji rozwoju publicznego w Polsce» [10]. Важливим джерелом фактичної інформації стали офіційні сайти неурядових організацій [2; 7; 8; 9; 11].

Метою статті є вивчення діяльності польських неурядових організацій у системі надання соціальної допомоги та медичного обслуговування, а саме аналіз причин появи та активізації НУО після 1989 р., дослідження основних напрямів статутної діяльності, визначення пріоритетних методів та засобів її здійснення, узагальнення досвіду даної роботи.

Відповідно до проведених досліджень у 2008 р. кількість неурядових організацій, для яких соціальна

допомога була пріоритетною сферою діяльності, складала 17 тис. або 24% від загальної кількості діючих організацій non-profit в країні [10, s. 37]. Більше половини цих організацій – 8,9 тис. – виникли ще перед трансформаційними змінами 1989 р. і мали вже 20-річний стаж такої діяльності. У 1989–1993 рр. утворилось ще 1,7 тис. НУО. Протягом наступних п'яти років – у 1993–1999 рр. – виникло 1,4 тис. неурядових організацій. У 1999–2003 рр. спостерігається значне зростання організацій, що складало 2,6 тис. [10, s. 39].

Основними сферами соціальної допомоги організації цієї групи вказували: 1) допомогу інвалідам і хворим (46%); 2) підтримку патологічних сімей або сімей, які мають проблеми із вихованням дітей (45%); 3) допомогу малозабезпеченим (42%); 4) допомогу людям похилого віку (32%); 5) допомогу наркозалежним і алкозалежним особам та їх сім'ям (30%); 6) утримання і підтримку дитячих будинків, прийомних сімей, надання послуг з усиновлення, допомогу сиротам або інші соціальні послуги, адресовані дітям та молоді (30%); 7) розподіл одягу, продуктів харчування і фінансової підтримки (25%); 8) утримання притулків, допомогу безпритульним (20%); 9) допомогу жертвам стихійних лих (10%); 10) допомогу біженцям (2%) [9].

Організації, для яких соціальна допомога і медичне обслуговування стали основними сферами діяльності, працювали переважно у великих містах. Щодо фінансування, то НУО такого типу у досліджуваній період частіше отримували пожертвування і благодійні внески від фізичних та юридичних осіб. Наприклад, у 2003 р. надходження з цих джерел вказало 70% НУО [9]. Разом з цим, дотації від органів місцевого самоврядування організаціями отримувалися рідше: у 2003 р. тільки 43% організацій задекларували таку допомогу [9]. До того ж крім пожертвувань, одним із найважливіших джерел фінансування були членські внески (близько 64% організацій) [9].

До найбільш авторитетних неурядових організацій, що займалися у досліджуваній період гуманітарною діяльністю у Польщі, відносяться: Польський Червоний Хрест, Польська Гуманітарна Акція, Польська Медична Місія, Фонд «Великий оркестр святкової допомоги», МОНАР.

Польський Червоний Хрест (далі – ПЧХ) (Polski Czerwony Krzyż – РСК) є найстарішою неурядовою організацією, що діє в Польщі з 27 червня 1919 р. Організація є частиною Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Дана НУО працювала у різних напрямках гуманітарної допомоги і досягла значних успіхів. Так, однією із пріоритетних сфер діяльності того часу стали періодична і невідкладна допомога, що виникли у зв'язку з різким збідненням польського населення. Так, ПЧХ організував пункти безкоштовної їжі, пункти надання одягу, ліків, засобів гігієни, видавав талони, що дозволяли користуватися послугами закладів громадського харчування тощо. Крім цього, організація фінансувала додаткове харчування дітей і молоді у дошкільних закладах, школах та дитячих садках. Наприклад, сукупна вартість додаткового харчування тільки в 1989–1991 рр. складала 26.778.000 злотих [3, s. 123].

Великим досягненням ПЧХ стало створення мережі центральних інтервенційних складів (у Слупську, Катовіце, Згежі) та 49 інтервенційних воеводських

складів. Організація провела відповідну підготовку кадрів штатних працівників та відповідальних волонтерів у воеводських управліннях із організації допомоги жертвам катастроф і стихійних лих (курси, самоосвітні матеріали і т.д.) [3, s. 124–125].

Особливою формою діяльності ПЧХ стала допомога біженцям різних національностей, які перебували на території Польської держави [4, s. 214]. Так, організація забезпечила проживання і цілодобове харчування для 200 громадян з бувшого СРСР, які залишилися в Польщі після державного перевороту 1991 р. Невідкладна допомога була надана румунським громадянам – циганам, зокрема матерям з маленькими дітьми. На початку 1992 р. Польський Червоний Хрест взяв шефство над групою людей з території минулої Югославії у кількості 700 осіб [3, s. 125].

У 1981 р. в Державній палаті було зареєстровано організацію під назвою Асоціація МОНАР (Молодь проти НАРкотиків, Stowarzyszenie MONAR) [1, s. 84]. Перший центр допомоги наркозалежним було створено Марекот Котанським у 1978 р. в Глоскові. Саме цей центр і став фундаментом для створення всієї мережі допомоги хворим у Польщі, заснованої на ідеї терапевтичних громад. Асоціація стала також членом Суспільного руху з протидії наркоманії.

Заслугою МОНАР стало те, що ця організація одна із перших у Польщі поширювала листівки з інформацією на тему можливих шляхів зараження вірусом ВІЛ та тяжким інфекційним захворюванням СНІД, оскільки епідемія хвороби у Польщі в останній третині ХХ ст. явно недооцінювалася. Коли у другій половині 1980-х рр. з'явилось більше інформації на цю тему, нової і для польського суспільства, про хворобу СНІД знали тільки нечисленні спеціалісти і вважали, що трактування цього захворювання, як віддаленої загрози, є результатом обмеженого доступу до інформації на цю тему.

Іншою важливою ініціативою МОНАР стало створення пункту невідкладної медичної допомоги людям-носіям вірусу ВІЛ, який було відкрито у Варшаві в лютому 1991 р. У цьому ж році Асоціація організувала «Marsz przeciw AIDS» («Марш проти СНІДу») [5]. Заходами більш великих масштабів стали два концерти, організовані в 1992 р., перший під назвою «Serce dla dziecka – niech świat się do nich uśmiechnie» («Серце для дітей – нехай світ до них усміхнеться») відбувся у Любліні, другий концерт під назвою «Niech świat się do nich uśmiechnie» («Нехай світ до них усміхнеться») відбувся у Варшаві на Стадіоні Десятиріччя. Метою, яку переслідував МОНАР, організовуючи заходи таких масштабів, було широке інформування польського суспільства про загрози СНІД не тільки у випадку наркозалежності та формування у польських громадян толерантності й солідарності до хворих.

За 1989–2004 рр. МОНАР створив 13 клінік і консультативних пунктів. Ці програми включали в себе допомогу близько 4000 особам на рік. Наприклад, тільки у 2004 р. співробітники і волонтери МОНАР надали допомогу 3385 особам, які вживали наркотики (90% від загальної зареєстрованої кількості наркоманів). Організацією регулярно публікувався інформаційний бюлетень під назвою «MONAR NA BAJZLU», якого, наприклад, тільки у 2004 р. вийшло 4 номери тиражем у 3000 екземплярів [2].

2 березня 1993 р. у Варшаві було зареєстровано Фонд «Великий оркестр святкової допомоги» («Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy») [11]. Це одна з найбільших неурядових благодійних організацій у Польщі, що рятує життя дітей, забезпечуючи дитячі лікарні новітнім медичним обладнанням. Протягом 1993–2004 рр. Фонд провів 5 національних медичних програм і одну освітню. Серед них: «Narodowy program wczesnej diagnostyki onkologicznej dzieci» («Національна програма ранньої діагностики онкологічно хворих дітей»), програма неінвазивної штучної вентиляції легень у новонароджених – «Infant Flow», освітня програма «Ratujemy i Uczymy Ratować» («Рятуємо і вчимо рятувати») [11]. Кошти на реалізацію програм і проектів Фонд отримував шляхом проведення однойменної акції, завдяки якій лікарні Польщі отримали медичне обладнання для діагностики тяжких дитячих захворювань на ранніх стадіях та їх профілактики. З 1993 р. кожен рік організовувалася загальнопольська акція, результатом якої був Великий фінал «Великого оркестру святкової допомоги». У день Великого фіналу волонтери виходили на вулиці і збирали кошти, які потім витрачали на придбання новітньої медичної техніки.

З 1994 р. у Польщі здійснює свою діяльність неурядова організація Польська Гуманітарна Акція (Polska Akcja Humanitarna), важливою стратегічною метою якої стала боротьба із бідністю населення шляхом створення відповідних умов для реалізації невід'ємних прав людини на свободу, освіту, охорону здоров'я тощо. Крім того організація діяла і як центр для біженців. Так, під опікою Польської Гуманітарної Акції перебували чеченці, румуни, боснійці, білоруси. Допомога біженцям надавалася у вигляді юридичних консультацій та забезпечення їх необхідними засобами для життя [7].

З квітня 1999 р. у Польщі розпочала свою діяльність Польська Медична Місія (Polska Misja Medyczna). Імпульсом до створення організації стала війна, яка розпочалася у 1999 р. в Косово і викликала масову втечу мирних жителів до сусідньої Албанії. Польська Медична Місія займалася наданням професійної медичної допомоги постраждалим від війн, стихійних лих та катастроф. Варто зазначити, що увага організації була націлена не тільки на допомогу біженцям та іноземцям, але і на польське населення. Допомога надавалася тим групам осіб у Польщі, які не мали прямого доступу до медичного обстеження. Організацією здійснювались профілактичні кампанії. Її діяльність ґрунтувалася в основному на роботі добровольців: лікарів, медсестер, фельдшерів, психологів та медичних аналітиків [8].

Діяльність Польської Медичної Місії здійснювалася шляхом реалізації певних програм та проектів. Так, у 2003 р. стартувала програма «Medical Support for Roma Population in Poland» («Медичне забезпечення циган у Польщі»), 2004 р. – «Karetka dla Powiatu» («Карета швидкої допомоги для повіту»), «Szkolenia lekarzy z Europy Wschodniej» («Навчання лікарів із Східної Європи»), «Mobilne Ambulatoria Medyczne oraz Projekt Profilaktyki i Leczenia Gruźlicy – pomoc dla Gruzji» («Мобільні медичні амбулаторії і Проект з профілактики та лікування туберкульозу – допомога для Грузії»), 2004–2005 рр. було завершено проект «Uchodźcy (2004–2005)» («Біженці (2004–2005 рр.)») тощо [8].

Проаналізувавши діяльність вище зазначених організацій, важливо виокремити певні, властиві тільки

цим організаціям, риси та особливості. Як бачимо, дані НУО займалися в основному наданням соціальної допомоги малозабезпеченим польським родинам, інвалідам, безпритульним, постраждалим від воєнних конфліктів, здійснювали патронаж над дитячими будинками, будинками для людей похилого віку, підтримували біженців (хоча цей вид діяльності організації польського третього сектору декларували у меншій мірі). Методи, які використовувалися організаціями в реалізації статутних цілей, – це профілактика і медична просвіта, реабілітація, терапія, невідкладна медична допомога, придбання ліків та медичного обладнання, у меншій мірі це утримання санаторіїв, реабілітаційних центрів, лікувальних і санітарних установ. Організації намагалися включити в суспільне життя людей, які в значній мірі були залежними від державних закладів соціальної допомоги, результативність діяльності яких була на той час неефективною, а іноді і зовсім не проводилася.

Таким чином, констатуємо суспільну користь і важливу роль польських неурядових організацій у сфері надання соціальної допомоги та медичного обслуговування протягом 1990–х – на початку 2000–х рр. Цю тезу яскраво підтверджують дані соціологічного опитування, проведеного в лютому 2004 р., з приводу довіри польського населення до конкретних неурядових організацій. Так, найвищий рівень довіри – 86% – отримали Польський Червоний Хрест, Карітас, Фонд «Великий оркестр святкової допомоги». Саме орієнтація на правильні цілі і завдання дозволили польським НУО не тільки зміцнитися і отримати визнання з боку громадян, але й знайти необхідні джерела фінансової підтримки для реалізації своїх програм та проектів.

Список використаних джерел

1. Bazuń D. Monar – fenomen ruchu społecznego / D. Bazuń. – Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2010. – 248 s.
2. Casestudy – Stowarzyszenie MONAR, jesień 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bezrobocie.org.pl/x/202519>.
3. Cichocka M. Ł. Polski Czerwony Krzyż w latach 1919–2004 / Marianna Łucja Cichocka. – Płock: Wyd. Naukowe Novum, 2006. – 171 s.
4. Leś E. Od filantropii do pomocniczości: studium porównawcze rozwoju i działalności organizacji społecznych / Ewa Leś. – Warszawa: Elipsa, 2000. – 246 s.
5. Marsz przeciw AIDS // Gazeta Stołeczna. – 3.12.1991. – Nr. 281.
6. Organizacje pozarządowe w społeczeństwie obywatelskim / Pod red. Małgorzaty Załuskiej i Jerzego Boczonია. – Katowice: «Śląsk», 1998. – 178 s.
7. Polska Akcja Humanitarna [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pah.org.pl/>
8. Polska Misja Medyczna [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pmm.org.pl>
9. Portal organizacji pozarządowych [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ngo.pl/>
10. Sfery działalności organizacji pożytku publicznego w Polsce / Urząd Statystyczny w Krakowie. – Krakow, 2010. – 50 s.
11. Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wosp.org.pl/>

Bezzubenko A. V., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of World History, Kharkiv National Pedagogical University named after G. S. Skovoroda (Ukraine, Kharkov), alina-bezzubenko@ukr.net

Non-governmental Polish organizations in the system of social service and healthcare (1989–2004)

The article is devoted to the study of the experience of Polish Republic non-governmental organizations activity in dealing with the problems of social service and healthcare in 1989–2004. In particular, author paid attention on the analysis of activity of such leading organizations, as Polish Red Cross, Polish Medical Mission, Polish

Humanitarian Action, The Great Orchestra of Christmas Charity Foundation and MONAR. Identifies priority spheres of activity, methods and means of implementation of the main statutory objectives. Traditional basis for activity of above enumerated NGO was a function of representative office and defense of interests of task forces that needed a medical and humanitarian help. The special benefit of participation of organizations of the third sector is established in development and realization of the social programs, in fact exactly they had a direct contact with of scanty means task forces and possibility to strengthen addresses of social help.

Keywords: non-governmental organization, social assistance, humanitarian action, prophylaxis, health education, patronage.

Беззубенко А. В., кандидат исторических наук, доцент кафедры всемирной истории, Харьковский национальный педагогический университет им. Г. С. Сковороды (Украина, Харьков), alina-bezzubenko@ukr.net

Неправительственные организации Польши в системе предоставления социальных услуг и медицинского обслуживания (1989–2004 гг.)

Изучен опыт деятельности неправительственных организаций Республики Польша в решении проблем предоставления социальной помощи и медицинского обслуживания в 1989–2004 гг. В частности, внимание автора сосредоточено на анализе деятельности таких ведущих организаций, как Польский Красный Крест, Польская Медицинская Миссия, Польская Гуманитарная Акция, Фонд «Большой оркестр праздничной помощи», МОНАР. Определены приоритетные направления деятельности данных организаций, методы и средства реализации основных уставных целей. Традиционной основой для деятельности выше перечисленных НПО была функция представительства и защиты интересов социальных групп, которые нуждались в медицинской и гуманитарной помощи. Констатируется особая польза участия организаций третьего сектора в разработке и реализации социальных программ, ведь именно они имели прямой контакт с малообеспеченными социальными группами и возможность усиливать адресность социальной помощи.

Ключевые слова: неправительственная организация, социальная помощь, гуманитарная деятельность, профилактика, медицинское просвещение, патронаж.

* * *

УДК 656.2

Брыła М.,
mgr, Uniwersytet Rzeszów (Polska, Rzeszów),
ivanna.luch@gmail.com

BRAC'TWA WIĘZIENNE W POLSCE – POMOC, DOBROCZYNNOSĆ, WOLONTARIAT NA RZECZ OSÓB POZBAWIONYCH WOLNOŚCI

Więźniowie twarz są już dawno w oderwaniu od społeczeństwa, rodziny. Po zwolnieniu z więzienia, nie potrafią dostosować się szybko bez pomocy społeczeństwa, psychologów. Większość ludzi nie chce, jak komunikować się i pomóc byłych więźniów, a ten ostatni nie jest w stanie dostosować się znów iść na przestępstwa i iść do więzienia. W artykule analizuje historyczne etapy opieki dla więźniów w Polsce. Autor podaje przykłady organizacji, które są zaangażowane w osobach uwieczonych i krótkim opisem ich działalności. Artykuł dotyczy początków pomocy Wolontariatu dla osób pozbawionych wolności. Autorka podkreśla, że aby być wolontariuszem w więzieniu powinien być gotowy psychicznie. Ponieważ wolontariusze będą komunikować się z ludźmi, którzy uważają, że nie są one słusznie potępione, z połamanymi losy mężczyzn i kobiet.

Słowa kluczowe: więzienie, osób pozbawionych wolności, adaptacji, organizacje charytatywne, wolontariat.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Państwo Polskie ciągle ulega zmianom, nowe ustawy i rozporządzenia przynoszą istotne zmiany w polskiej rzeczywistości. Wśród tych przemian pojawiła się także możliwość rozszerzenia działalności wolontariatu w aresztach i zakładach karnych. Praca ta, choć związana jest z ogromnym wysiłkiem psychicznym i zaangażowaniem osobistym, może uzupełniać proces resocjalizacji. Idea filantropii i pracy socjalnej zapoczątkowana już przez J. J. Rousseau, rozwijana przez Johna Locka, Davida Hume, Georga Hegla była tłumiona i hamowana w czasach Polski Ludowej teraz odżywa na nowo co jest widoczne w coraz większej liczbie społecznych inicjatyw. W jednostkach penitencjarnych w

Polsce przebywają najczęściej osadzeni, którzy cechują się wypaczonym trwałym lub czasowym brakiem internalizacji norm społecznych, socjalizacji. Wśród populacji skazanych dominują osoby, które po opuszczeniu miejsc izolacji mają problemy z readaptacją w społeczeństwie. Natomiast proces prziznaczenia, syndrom wyuczonej bezradności oraz inne czynniki utrudniają wielu osobom powrót do funkcjonowania w ramach oczekiwań społecznych. Dla wielu osadzonych więzienie może pogłębiać stan znany im «na wolności», czyli izolację społeczną oraz notoryczny brak realizacji potrzeb w sferze psychicznej i materialnej. Poprzez pobyt w zakładzie karnym ulegają również zachwianiu więzi rodzinne. Skutki izolacji oddziałują więc nie tylko na samych skazanych, ale mogą dotyczyć również ich najbliższych. Zakłady karne ze swej istoty pełnią funkcję izolacyjną, dlatego też sprzeczne jest jakby z istotą tego miejsca przyniesienie ulgi osobom tam osadzonym» [1, s. 25]. Rygorystyczny instytut i reglamentacja kontaktów ze światem zewnętrznym powinny jednak przewidywać możliwości podtrzymywania więzi ze środowiskiem «wolnościowym». Skazani są często osobami z góry naznaczonymi, gorszymi. Często w dbałości o własne bezpieczeństwo nie tylko nie wyrażamy chęci pomocy osobom pozbawionym wolności ale także najchętniej odizolowalibyśmy ich z naszego środowiska. Zamyka się tutaj tzw błędne koło w którym przemoc i lęk społeczny zataczają krąg, boimy się więc nie pomagamy, nie pomagamy więc pozostawiamy skazanych na społeczny niebyt, prowadzący najczęściej do kolejnych przestępstw [10, s. 33]. Ludzie skazani przez sądy są również często skazani przez społeczeństwo na wykluczenie. Mają problemy w znalezieniu pracy, mieszkania, akceptacji w środowisku, do którego wracają czy też próbują wejść. Jeśli do tego wszystkiego dodamy zmiany społeczne, gospodarcze, prawne, kulturowe zachodzące w świecie i kraju, tempo rozwoju technologicznego i informatycznego okaże się że osoba opuszczająca zakład karny jest nie tylko samotna i opuszczona, ale również pozbawiona kompetencji (pomimo że wcześniej je posiadała) do podjęcia pracy czy radzenia sobie z podstawowymi zadaniami. Bez pomocy innych osób nie będzie w stanie sobie poradzić w żadnym wymiarze życia społecznego. Dlatego też nieodzowna jest pomoc zaufanych i kompetentnych specjalistów i wielu ludzi wrażliwych na ich los. W sposób szczególny za człowiekiem opowiadał się Jan Paweł II. skierował orędzie na jubileusz w więzieniach 9 lipca 2000 r. W ramach roku świętego 2000 nie mogło zabraknąć obchodów jubileuszu w więzieniach. Bramy zakładów karnych nie powinny przeciw zamykać dostępu do dobrodziejstw tego wydarzenia ludziom, którym przyszło spędzić w odosobnieniu część swojego życia. Myśląc o braciach i siostrach, pragnę najpierw wyrazić życzenie, aby Zmartwychwstały, który wszedł do Wieczernika mimo drzwi zamkniętych, mógł wejść do wszystkich więzień świata i znaleźć gościnę w sercach, przynosząc wszystkim pokój i pogodę ducha [7, s. 3]. Przez wiele lat więziennictwo polskie było instytucją hermetycznie zamkniętą od społeczeństwa. Bramy więzień otworzyły się też przed społeczeństwem, które przez swych przedstawicieli może nie tylko kontrolować sposób wykonywania kary, ale również świadczyć osobom pozbawionym wolności różnego rodzaju pomoc» [17, s. 7]. Mimo to wydaje się, że wiedza przeciętnego obywatela na temat więzienia, warunków tam panujących oraz zasad odbywania kary pozbawienia wolności jest zadowalająca i oparta na komentarzach dziennikarskich w środkach masowego przekazu. Współczesne więzienia, choć